

پروین اعتصامی، مشهورترین شاعر زن ایران

ادامه از شماره قبل...

ادامه تحصیلات

پروین اعتصامی در هجده سالگی فارغ‌التحصیل شد. او در تمام دوران مدرسه‌اش دانش آموزی ممتاز بود. البته قبل از ورود به مدرسه فارسی، انگلیسی و عربی را نزد پدر آموخته بود. او حتی می‌توانست داستان‌های مختلفی را به زبان انگلیسی بخواند و به دانستن علاقه داشت و سعی می‌کرد در حد توان خود از همه چیز آگاهی پیدا کند؛ به همین دلیل در مدرسه قبلی‌اش ادبیات فارسی و انگلیسی تدریس می‌کرد. در خرداد ۱۳۰۳، جشن فارغ‌التحصیلی پروین در مدرسه برپا شد. او در آن جشن درباره بی‌سوادی و بی‌خبری زنان ایران حرف زد. اعتصامی در قسمت‌هایی از اعلامیه زن و تاریخ‌نگشته است: داروی بیماری مزن شرق، منحصر به تعلیم و تربیت است. تعلیم و تربیت حقیقی که شامل زن و مرد باشد و تمام طبقات را از خوانگسترده معروف مستقیماً نماید. پیداست برای مرمت خرابی‌های گذشته، اصلاح معایب حالیه و تمهیدسعادت آینده، چه مشکلاتی درپیش است. ایرانی باید ضعف و ملالترا از خود دور کرده، تند و چالاک از این پرنگاه‌ها عبور کند.

دلیل جدایی پروین از شوهرش بود.

آثار و سبک شری پروین

دیوان پروین اعتصامی، شامل ۲۳۸ قطعه شعر می‌باشد، که از آن میان ۶۵ قطعه به صورت منظره است. اشعار پروین اعتصامی بیشتر در قالب قطعات ادبی است که مضامین اجتماعی را با دیدی انتقادی به تصویر کشیده‌است. در میان اشعار پروین، تعداد زیادی شعر به صورت منظره میان اشیاء، حیوانات و گیاهان وجود دارد. درون مایه اشعار او بیشتر غنیمت داشتن وقت و فرصت‌ها، نصیحت‌های اخلاقی، انتقاد از ظلم و ستم به مظلومان و ضعیفان و ناپایداری دنیا است. هرگز پروین اعتصامی در تاریخ ۱۵ فروردین ۱۳۲۰ (۴ آوریل ۱۹۴۱) در سن ۳۵ سالگی بر اثر ابتلا به بیماری حصبه در تهران درگذشت و در حرم فاطمه معصومه در قم در مقبره خانوادگی به خاک سپرده شد.

ضرب المثل‌های ترکی

تولکویه دندیلر هانی شاهدون دندی قویروغوم.
به روباه گفتن شاهدت کیه؟ گفت: دم.

اوزو ییخئلان آغلاماز
خود کرده را تدبیر نیست

بش بارماغ بشیده بیر اولماز
پنج انگشت برابر نیستند

ایش قالسا اوستونه قار یاغار
کار امروز را به فردا مسبار

قورخان گوزه چوب دوشه ر
از هر چی بترسی، سرت میاد

زحمت سیز بال دادانمازسان
نابره رنج گنج میسر نمیشود

ایلان هر یرته ابری گدسه، اوز یوواسینا دوز گدر
مار هر کجا که کج بره، خونه خودش راست میره

آتاسننا خئیثری اولمایان کیمه خئیثری اولار؟
کسی که به پدرش خوبی نمیکند به چه کسی خوبی میکند

بوغدا بوغدادان یرته
گندم از گندم بروید جو از جو

هر نه اکیرسن، اونودا بیچیرسن
هر چه بکری همان را درو میکنی

وارلی گنیه نده دیبه رلر موبار کدیر، یوحسول گنیه
نده دیبه رلر هاردان تاپدین؟
شخص بولداز پویشد (می‌گویند) مبارک باشید، فقیر
پویشد، از کجا، آورد؟

هرکس ساغ اولسون اوزونه
هرکس باید به خود متکی باشد و از دیگران انتظار
نداشته باشد

هر زادئن تره سی، دوستون کوهنه سی
هر چیز تازه اش خوب است دوست کهنه اش

بیر تیکه نی بیلمه بن، مین تیکه نیده بیلمز
کسی یک خوبی را که در حقیقت شده نفهمد هزار
خوبی دیگر را هم نخواهد فهمید

هوپ هوپ نامه

*میرزه علی اکبر صابر

قوجا باغبان

بیر تقیم گنج یول کناریان،
کنچره ک بیر باغین جوراندان.

گوردولر یوز یاشیندا بیر باغبان،
ایشله بیر باغدا سعیله هر آن.

تیره به-تیره به الی، بیرده،
آلما چرده کلری اکیر یرده.

گولره کک ائتدیلر سؤال:
یوز یاشیندا نه دیر بوحال، آقوجا؟

دندی: یئر شومالیب جفا چکیرم،
توپراغا آلما چرده گی اکیرم.

دندیلر: بوندا بیر صلاحین یوخ،
سن بوگون وار ایسه ن، صاحبین یوخ،

ایندی اکدیکلرین نه وقت چیچار؟
بو چیچینجا سنی زمانه بیچار!

راحت اول، چکمه پوش یرته زحمت،
اولاماز میوه سی سنه قسمت!

دندی: اکمیشلر، آلمیشیز، بمشیز،
خیره یاد اندیب، دعا دتمیشیز.

اکیریز بیز داهای بیئنلر ایچون،
اهل خیره دعا دئیئلر ایچون.

قارینجا

گوردولر بیر قارینجا بیر ملخی،
داشیبیر قارشى سیندا سرعت ایله.

ناغیل

قاراگون کیشی ایله فلک

گنجین ساین ادامه سی...

-یس کل لوطف انت بو خزانه نی سن چیچار. بیر یرلرلیک سنین اولسون
-هاها هاها . من کردیمی پاشا جا سو ایله دولدوروشام بلنه چنین لیک لر
چکمه یمم ایندی ایسه کرک تتر گندیب غومومون قالاتین خوش
کنچیرم

کیشی اوردان کتچیب گتدی. بیردن بیر نفر آتین چاپا-چاپا اوزون اونا
پتیردی او هامان پتینلر شاه ایدی. کیشی نین گوردوکده سنینجک
سوروشدو:

آکیشی فلگی تاپدین می؟

- بلی تاپدیم .

- منیم دردیمی سوروشدونمو؟

- هه سوروشدوم

- نه دندی ؟

- دندی :سن بیر قادین سان کی قادنلیقی نی گیزلدیرسن اونونچون همشه
ینتیلیرسن . غلبه چاتکاق اوچون بیر کیشی ایله ائنمکین کرکدیر اوندان
سونرا بوتون دوشمنلره غلبه چالایلسیز.

- منیم سیرمی سندن سونرا باشقاسی بیلیمر . گل منله ائلن بیرلیکده شاه
لیق آنده ک

- یوخ من کردیمی و ایله دووروب داشیرمیشام ایندی خوش کنچیرمک
واختیم دیر گلپ شاه لیق ائتمه یه هنج حوصلم یوخدور.

کیشی اوندان دا آیریلیب اوز شهرینه باخینلاشدی . بیردن ینته قورد اوژونه
چیخدی .

- آکیشی گندیب فلگی تاپایلدین می؟

مشاهیر و شخصیت های آذربایجان

محمد ابن سلیمان فضولی

ادامه از شماره قبل...

تعلیم علوم با زحمت و مشقت و در حد رسوم و نزاکت اعمال می‌شد، لیکن در اساس غیر از اشعار عاشقانه مطلب دیگری خوانده نمی‌شد و مطالعه غزلیات جاسنوز غیر از لذت خواندن آنها چیزی دیگری نداشت. طبع نظم من در خلال موزونیت، کیفیت، اخلاق، خصال و قد و قامت حوری و شان چون خورشید تابناک طلوع نمود که در مدت کوتاه به اکثر شهرها و سایر ولایات راه یافت و پخش گردید و رفته رفته شعر به سایر آثار من فائق آمد و لیلی و شان همچون مجنون جهت استماعی اشعارم به دور من جمع می‌شدند و آوازه اشعارم به اقصی نقاط جهان رسید و شهرت یافتم.فضولی خود از اول می‌دانست که برای سخن سرایی آفریده شده‌است. این شاعر عاشق پیشه شیوه دوستی با خلق، خلق و الهه عشق را به خود اختصاص داده و به اوج قدرت هنر شعری رسیده بود. او می‌گوید: شعر بی محتوا به دیوار بی پی می‌ماند و چنین دیواری که بی اعتبار است نباید به آن اعتماد نمود. در آن دوران بغداد مرکز علم و مدنیت و دارای

دندیلر: موره باخ کی، بونجا یوکی،
قالدیریر بیر ضعیف قوت ایله.

دندی:سوس! قوت بدنه دگیل،
چکیرم قوت حمیت ایله.

ای اوغول، موردن گؤتور عبرت،
گنت آغیر ایشده ایشله غیرت ایله.

اوافجیق ایشلری هنر سانما،
بؤیله ایشلر کتچر سهولت ایله.

هنر اولدور کی، بیر بؤیوک عملی
انده سن حل مین صعوبت ایله.

کیشیلر همتی داغی قوپارار
کیشی اول، داغ قوپار، حمیت ایله!

خاصه، اجرای امر ملت ده،
پیش گام اول، کمال جرئت ایله.

وطن اوغروندا، ملت عشقینده،
بذل جان انت خلوص نیت ایله.

ایش آپار، باش گنده رسه قوی گتتسین،
آد قالدیر، بس دگیلمی، ملت ایله؟

- نیمجه اولدو؟

کیشی یاشینا گلنلرین هامی سین قوردا اچیب دندی. قورد ایسه حوصله ایله
قولاق آسدی آخیردا کیشی دندن: بلی سنین باش آغرتینن درمانین دا
سوروشدوم : دندی بیر آخماق آدامین بشینن یشیرسن توختایارسان

- قورد باشین تولولایب دندی ساغ اول آکیشی چوخ ساغ اول . ایندی
اینصاف ائله سندن آخماقی من هاردان تاپا بیلرم . سنه کؤمک ائدن بالیقین
علاجین بوراخمیشان . میراری نی بوراخمیشان کؤلکه سینده یاندیقین

آغاجین دینده خزانه نی بوراخمیشان . سیررنی بیلدیگین شاهلا ائولنسیب
پادشاه لیق ائتمکی بوراخمیشان سندن اخماق تاپیلارمی؟

- آما من سویو کردیمه قوشمشام

قورد کیشی نین سؤزلرینه باخماییب اونو بیرتیب بشین یندی.
یاشلی کیشی اونلارا ساری قاجیب بایرامین لینه باخدی. بایرامین الینین
اوسوننده ایکی اینجه قان دولماسی گؤزه گورونوردو. یاشلی کیشی

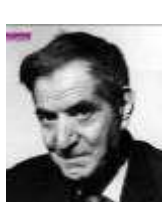
دینمدهن دوشلوبوندن بیر قاتما چیخاردیب تله‌سیک بایرامین دیرسه‌پسندن
باغلابیب بوغدو. سونرا دورمادان انیلیب بایرامین الینی آغزینا آلیب
موحکم نفسلره سوروب یرته توفله‌دی. بیر آزدان گینه دوشلوبوندن بئیر

پیچاق چیخارتدیب بایرامین الینه اولان دیش یرلرلرینی چیرتدی. پیچاق
یرلرلریندن قان ائشیکه ووردو. کیشی گینه آغیز آتیب قانلاری سوروب
ائشیه توفله‌دی.

مکاتب و مدارس و کتابخانه های بزرگ و معتبر شخصی و عمومی بود. علما و دانشمندان برای شرکت در مجالس علمی از سایر نقاط شرق به آن جا می آمدند. در میان آنها علمای عرب، فارس، ترک، هند و چین و سایر کشورها بسیار بودند. او در مقدمه دیوان ترکی خود می نویسد: شعر بی محتوا مثل جسد بی روح است. من در مدت نقد حیاتم راه فنون علمی، عقلی، اصلی، احادیث، تفسیر، حقیقت، مدنیت و فضیلت را با سختی ها و مشقات معنوی قدم به قدم پیموه ایم. شاعر خود را در الهیات، فلسفه، ریاضیات، طب، تاریخ، ستاره شناسی و موسیقی به مقام صاحبزطران رساند و مثل جلال آلدرین رومی نام مولانا به خود گرفت و در میان مردم به موقعیت خود افتخار می نمود و در این رابطه غرور داشت. او در آثار خود نام ابونواس، حسان، خاقانی، علی شیرنوی، جلالی، سلمان ساوجی، کمال خجندی، احمدی، شیخی و سایر شعرا و متفکران مشهور و نامی را آورده است.فضولی از حدود عراق بیرون نرفته بود و محرومیت های مادی او مصداق این مدعا است. من در عراق عرب به دنیا آمده ام و عراقی هستم و اگر وقتی معلوم شود که به مناطق دیگر مسافرت نموده ام بگذار سیاحتم را نیز بدانند. در سال ۱۵۳۴ میلادی شاعر اشعار و قصاید خود را در مورد شهید شدن امامان و اثر نگباده که به شاه اسماعیل اهدا نموده و اثر صحبت الاسهر را به زبان های آذربایجانی، فارسی و عربی به نظم کشیده و در همان دوره اثر نثرخود حدیقه السعدا را شروع و آن را به نام سلطان سلیمان پادشاه ترک منحصر نموده است. در سال ۱۵۳۷ میلادی بعد از پایان اثر شاهکار خود لیلی و مجنون آثار خود را به زبان های ترکی، فارسی و عربی دنبال نموده است.

حیدر بابا! شهریارین هایاندا؟

*استاد شهریار

گجن ساین ادامه سی...

حیدربابا! یالان بیزی اوزدوروب
آشیب داشان بولاقلاری سوزدوروب
تر داملاسن کبیرگیگمه دوزدوروب
قان تر ایچره بله شیشم آل قانا
دوز بیلمه ین چوخ چتیندیر سؤز قانا

ساغ سولونا خئیبر وئرن جان یاخماز
انسان اولان گونش کیمی داریخماز
آی اولسادا اولدوزلاری هنج آخماز
دردیمیزه درمان یازیب شهریار
باللی دیلیم وارسا دادیب شهریار

قیزیل گونش آلیجاق دووار گزنده
قارا بالیق دار بانکادا اوزنده
حیدربابا گول دوداغین بوزنده
روحون قوشو گؤیدن دوشوب اولردی
قان اوره بین پارچالاردی بؤلردی

شانلی بولاق دامجی - دامجی دامماسا
آچیق گؤزلر اونا باخیب اومماسا
دادلی سونان اچمه به قوش قونماسا
گؤزدن دوشر گویچکلرین یانار سان
سوسوزلارین دردین ایچدن آنارسان

حیدربابا! اؤرکده چوخ سؤزوم وار
یاخشیلیقدنا بهشت بوو گؤزوم وار
ایگیدلرین آلاووندا کؤزوم وار
یندیکلری بال- کره دن بللتر
سن دانیشان داغلار- داشلار دیلتر ...

حیدربابا! اؤرکده چوخ سؤزوم وار
یاخشیلیقدنا بهشت بوو گؤزوم وار
ایگیدلرین آلاووندا کؤزوم وار
یندیکلری بال- کره دن بللتر
سن دانیشان داغلار- داشلار دیلتر ...

حیدربابا! اؤرکده چوخ سؤزوم وار
یاخشیلیقدنا بهشت بوو گؤزوم وار
ایگیدلرین آلاووندا کؤزوم وار
یندیکلری بال- کره دن بللتر
سن دانیشان داغلار- داشلار دیلتر ...

حیدربابا! اؤرکده چوخ سؤزوم وار
یاخشیلیقدنا بهشت بوو گؤزوم وار
ایگیدلرین آلاووندا کؤزوم وار
یندیکلری بال- کره دن بللتر
سن دانیشان داغلار- داشلار دیلتر ...

حیدربابا! اؤرکده چوخ سؤزوم وار
یاخشیلیقدنا بهشت بوو گؤزوم وار
ایگیدلرین آلاووندا کؤزوم وار
یندیکلری بال- کره دن بللتر
سن دانیشان داغلار- داشلار دیلتر ...

حیدربابا! اؤرکده چوخ سؤزوم وار
یاخشیلیقدنا بهشت بوو گؤزوم وار
ایگیدلرین آلاووندا کؤزوم وار
یندیکلری بال- کره دن بللتر
سن دانیشان داغلار- داشلار دیلتر ...

یکهزار واژه اصیل ترکی در پارسی

ادامه از قبل شماره....

۴۴۱- طلائز = تتلاز = تتل (زلف ، گیسو) + ناز = ناز گیسو،
خوش زلف ، نام دختر

۴۴۲- طنبور = تنبور = تن (ه.م) + بور (بورماق = تاباندن ،
انحنا دادن ، پيچاندن) = تن تاب خورده ، بدنه انحناه
یافته ، از سازهای زهی که در آن کاسه نسبت به دسته
اش انحناه پیدا کرده است ؛ تنبور ترکی = تنبوری که
کاسه و سطح آن از نمونه شروانی آن کوچکتر است ؛
البته برهان قاطع (۲۷) آنرا اسپانیایی می داند.

۴۴۳- طوامی = معرب تاپوچی = تاپی چی = تاپ
(تاپماق = خدمت کردن ، یافتن (۲)) + ی (اک) + چی
(اک شغلی) = خدمتکار ، خواجه و خادم های حرمسرا
(۱) ؛ تاپی (= خدمت) در اصل تاپیق بوده لذا تاپیچی
هم در اصل تاپیچی بوده است،تاپینماق = عبادت ،
تاپیناق = محل عبادت

۴۴۴- طوج = توج = برنز (۲۵)
طوزغو = توژغو = توژ (؟) + غو (اک) = ؟، توژغو و
توزلوق از غذاهای متنوع و لذیذ که پیشکش خویشان
می کردند (۱)

۴۴۵- طوغان = توغان = تو (توماق = گرفتن ، دربر
گرفتن) + غان (اک) = بسیار شکار کننده ، پرنده ای از
دسته عقابها ، طوغان – طغان در ترکی مانند سارا-دارا
درفارسی و زید- عمرو در عربی است. بند از هرکس
که گوید گوش دار × گر مثل طوغانش گوید یا تکین/
ناصرخسرو

۴۴۶- طوغای = توغای = توغ (باخ: طوق) + آی (ماه) =
ماه گرد ، ماه هلالی ، در مقابل سارای (ماه کامل) ،
درختان خودرو در مسیر رود ، نام آقا

۴۴۷- طوق = توق = توغ = مهر گرد شاهان ترک در
بالای طومارها ، هر چیز گرد (باخ: طغراه و طوغای) .
همان گیل مردم چم شیر یله × ابا طوق زرین و مشکین
کله شاهنامه

۴۴۸- طومار = تومار = تو(توماق = بستن ، پوشاندن) + ار
(اک فاعلی) = بسته ، پوشانده ، وسیله ای که قدیم ، نامه
را در داخل آن بسته و ارسال می کردند. هم‌ریشه با
تومان (باخ: تبنان) و دومان (مه)

۴۴۹- طیار = تایار = ؟، مالی که از عوارض دروازه شهرها
(در دوره سلجوقی) و از زمینهای بی صاحب و اموال
توقیف شده و املاک مالکان غایب (در دوره ایلخانیان)
به شاه می رسید. (۱)

۴۵۰- عاشیق = آشتیق = آش (آشماق = قاتی کردن ، رد
کردن کوه یا بلندی) + این (اک) = قاتی شده ، درهم
برهم ، شوریده ، عبور کننده از دنیا و پا گذاشته در عالم
معنوی ؛ احتمالاً عاشق در عربی از همین ریشه رفته
است زیرا این ریشه درعربی قدیم نبوده بطوریکه در
قرآن اصلا استفاده نشده و بجای آن از معادلش یعنی ود
استفاده شده است.

۴۵۱- عالی قاپو = آلا قاپی = آلا (سنگین ، خاکستری) +
قاپی (دری) = درب سنگین یا خاکستری ، از آثار باستانی
اصفهان و بادگار شاه عباس صفوی که از اردبیل
آوردند و آنان هم به همین نام (آلا قاپی) در اردبیل
تبریز دروازه وجود دارد ؛ قاپی (در) ، قاپاق (درپوش)
، قاپقا (دروازه) و قاپود (درپچه).

همگی از مصدر قایماق (= بستن ، پوشاندن) بوده و
همگی نوعی درب است.

۴۵۲- عبیر = معرب ایبر = ایبر = مشک ، خوش بو، در
ترکی باستان ایبر / ایبر / بیبر استفاده شده است (۱۷).
ادامه دارد